

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2025/2026 Н.Р.

*Освіта – це крила, які дозволяють людині
піднятися на високу інтелектуальну орбіту.*
М.І. Мирон

Сучасному суспільству потрібна інтелектуально й соціально компетентна особистість, що вміє мислити критично, неординарно розв'язувати проблеми, діяти творчо, створювати нове, застосовувати свої знання в нестандартних ситуаціях.

Предмет «Зарубіжна література» займає особливе місце в системі освіти. Він дає учням знання про світобудову, ставить акцент на смислових і світоглядних аспектах, допомагає знайти ціннісні орієнтири. Тож зарубіжна література як шкільна дисципліна може стати дієвим засобом різнобічного розвитку особистості учнів. Крім того, педагог навчає учня читати, працювати з додатковою літературою, мислити, говорити, аргументувати, висловлювати думки з приводу побаченого та почутого [1].

Головним при вивченні літератури залишається робота з **художнім текстом**, що закономірно є найважливішим пріоритетом у викладанні предмета.

Основні види навчальної діяльності:

- *рецептивна діяльність*: читання і повноцінне сприйняття художнього тексту, заучування напам'ять (важлива на всіх етапах вивчення літератури);
- *репродуктивна діяльність*: розуміння сюжету твору, зображених у ньому подій, характерів, реалій (здійснюється у вигляді різного типу переказів: близьких до тексту, коротких, вибіркових, з відповідними лексико-стилістичними завданнями і зміною особи оповідача), відповідей на питання репродуктивного характеру;
- *продуктивна творча діяльність*: написання творів різних жанрів, виразне читання художніх текстів, усне словесне малювання, інсценування творів, складання кіносценаріїв;
- *пошукова діяльність*: самостійний пошук відповідей на проблемні питання, коментування художніх творів, встановлення асоціативних зв'язків з творами інших видів мистецтв;
- *дослідницька діяльність*: аналіз текстів, зіставлення творів художньої літератури та виявлення в них загальних і своєрідних рис.

Величезна роль під час аналізу тексту літературного твору належить мотивації, тобто обґрунтуванню ознак художнього твору і їхніх взаємозв'язків. Цілісність уявлень про текст виникає шляхом встановлення взаємозв'язків між: 1) жанром і структурою; 2) просторово-часовою організацією тексту і його образами; 3) ідейним і естетичним змістом тексту; 4) певним твором і іншими творами цього чи іншого автора. Названі параметри оцінки тексту є елементами філологічного аналізу.

Робота з *текстом* передбачає пошук інформації та розуміння прочитаного, перетворення, інтерпретацію інформації і, нарешті, її оцінку. Такий підхід покликаний навчити школяра орієнтуватися у навколишньому світі та опиратися на власний досвід [8].

Основною формою організації навчальних занять залишається класно-урочна система. Можлива модифікація традиційного уроку: очна чи заочна (дистанційна) екскурсія в будинок-музей письменника або за літературними місцями; диспут, літературна вікторина, пресконференція, творчий конкурс тощо. У процесі вивчення курсу літератури учні можуть брати участь у проєктній діяльності та навчально-дослідницькій роботі.

У 2025/2026 навчальному році Нова українська школа стартує у 8 класі, який продовжує цикл базового навчання закладів загальної середньої освіти. Модельні навчальні програми «Зарубіжна література» для 8 класу реалізують освітні принципи, які розроблені відповідно до Концепції Нової української школи, Закону України «Про освіту» та Державного стандарту закладів загальної середньої освіти. Тому ефективність впровадження цих нормативних документів залежить від ґрунтовного їхнього опрацювання та використання дієвих практичних прийомів, які мотивуватимуть школярів до навчання.

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників вивчають в українських перекладах [6].

Актуальними у цьому навчальному році залишаються:

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В., Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.);
- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Богданець-Білокаленко Н.І., Снегірьова В.В., Фідкевич О.А.);
- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В., Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.);
- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В.);
- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірьова В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.);
- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В., Слободянюк О.М.) [6].

Для **9, 10-11 класів** залишаються чинними навчальні програми, які розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України [4; 5].

Перелік навчальної літератури та навчальних програм, що мають відповідні грифи, постійно оновлюється і доступний на офіційному вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» та МОНУ.

З метою організації **оцінювання результатів навчання** учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджено рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти наказом Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024 [7].

Новий Державний стандарт базової середньої освіти вимагає формувати життєві компетенції учня, які в майбутньому зроблять його успішним. У кожного педагога виникають запитання: що треба оцінювати? як? якою буде реакція школяра на оцінку? Для вчителів зарубіжної літератури такі освітні виклики особливо актуальні, адже ми оцінюємо усвідомлення художньо-естетичного феномена, названого літературним твором. Як він торкнувся душі дитини, які рефлексії викликав, як вплинув на формування ціннісних орієнтирів, на котрі має опиратися особистість, що формується? [1].

У системі оцінювання здобувачів освіти 5-9 класів мовно-літературної освітньої галузі запроваджено чотири групи результатів навчання: усно взаємодіє (Гр. 1), працює з текстом (Гр. 2), письмово взаємодіє (Гр. 3), досліджує мовлення (Гр. 4). На підставі балів за групами результатів виставляється семестровий бал. Оцінка за семестр може бути скоригова-

ною [2; 7].

Формувальне оцінювання дає можливість учням усвідомлювати й відслідковувати особистий прогрес та планувати подальші кроки з допомогою вчителя. Для педагога формувальне оцінювання означає бути поруч з учнем і вести його до успіху. Учителі використовують інформацію з оцінювання для коригування навчання та забезпечення правильного виконання учнями завдань. Коли наставники регулярно залучають учнів до збирання та перевірки інформації про своє навчання, вони допомагають їм ставати відповідальними та самостійними [3].

В умовах переорієнтування шкільної освіти на компетентнісну парадигму перед учителями постало завдання зміни традиційних підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів і розширення інструментарію оцінки. Педагоги мають опанувати методи і прийоми, що дають змогу оцінювати предметні, метапредметні й особистісні результати школяра на різних етапах освітнього процесу [2; 7].

Тому **рекомендуємо вчителям зарубіжної літератури:**

- здійснювати комплексне навчання за чотирма видами результатів: усна взаємодія, працюємо з текстом, письмова взаємодія, дослідження мовлення;
- розвивати на кожному уроці зарубіжної літератури читацьку компетентність як загальнонавчальне і міждисциплінарне вміння, постійно підвищуючи якість читання;
- удосконалювати підходи до аналізу художнього тексту та медіатексту, включаючи питання розуміння змісту, основної думки, позиції автора. Центром навчання повинна бути основна одиниця сучасної лінгводидактики – текст;
- формувати на уроках літератури у здобувачів освіти вміння знаходити в тексті зображувально-виразні засоби мови, пояснювати їхню роль у тексті, спостерігати за мовними та літературними явищами;
- навчати учнів на більш ранніх етапах створювати власні висловлювання різних письмових жанрів, зокрема повідомлення в цифровому середовищі, поступово розвиваючи вміння підбирати переконливі приклади й аргументи для доказу тези; практикувати написання мінітворів з творчим завданням;
- використовувати в освітньому процесі ІКТ як один з елементів модернізації освіти та джерела для моделювання і проєктування навчальних занять з предмета.

Важливу роль у формуванні читацької компетентності учнів відіграють **олімпіади** з зарубіжної літератури. Вони охоплюють значну кількість зацікавлених школярів та допомагають удосконалювати роботу з обдарованими дітьми. Цей щорічний вид змагань на I, II та III етапах вже став традиційним у нашій області.

Слід зауважити, що учні-учасники олімпіади підтвердили достатній рівень знань у цілому, показали знання змісту творів, їхніх авторів, головних героїв, понять із теорії літератури, навички самостійної аналітичної роботи, уміння застосовувати знання при виконанні завдань творчого рівня.

Учителі самі є активними учасниками конкурсів фахової майстерності, що проводяться з метою презентації досвіду, підтримки та його популяризації, сприяння впровадженню творчих наробок у освітній процес.

У 2024/2025 навчальному році проводився Всеукраїнський конкурс «Учитель року – 2025» в номінації «Зарубіжна література», у якому активну участь взяли шестеро вчителів Чернівецької області та показали гарні результати як в очному, так і дистанційному форматі.

Педагогічну майстерність, предметно-методичну компетентність, науковість, творчий підхід презентувала переможниця I туру конкурсу **Торська Наталія Іванівна** (Кадубовецький опорний заклад загальної середньої освіти I-III ступенів Кадубовецької сільської ради).

Рекомендуємо педагогам скористатися регіональними матеріалами, затвердженими

вченою радою, науково-методичною радою КЗ «ІППОЧО»:

- навчально-методичний посібник *«Індивідуальні картки для перевірки знань із зарубіжної літератури в учнів 7 класу НУШ»*, укладач – Капустяк Д.Б., учитель зарубіжної літератури «Опорного закладу освіти – Шировецького ліцею» Недобоївської сільської ради (протокол від 14.10.2024 №3);

- *«Збірник майстер-класів для вчителів зарубіжної літератури»*, укладач – Гуцуляк Т.І., учитель зарубіжної літератури Топорівського ліцею Топорівської сільської ради (протокол від 19.03.2025 №1/1174);

- *«Формування читацьких компетентностей учнів на уроках зарубіжної літератури шляхом використання інноваційних технологій»*, досвід роботи Капустяк Д.Б., учителя зарубіжної літератури «Опорного закладу освіти – Шировецького ліцею» Недобоївської ТГ (протокол від 19.12.2024 №4/1168) [3].

Пропонуємо вчителям під час підготовки до уроків звернути увагу на наступні матеріали та ресурси:

- державна вебплатформа «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО): <https://lms.e-school.net.ua/>;

- «Джонатан» – онлайн-платформа до підручника «Зарубіжна література. 8 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (Київ, ВЦ «Академія», 2025): <https://jonathan-academia.online/>;

- електронний додаток для підручника «Зарубіжна література. 8 клас НУШ» (авт. І. Горбченко, В. Снегірєва, О. Каєнко, О. Бушакова; 2025): <https://kliuch-do-slova.github.io/>;

- інформаційний сайт КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області» («Нова українська школа» → «Мовно-літературна освітня галузь. Зарубіжна література»): <https://padlet.com/ivanovaliliyai/padlet-4bx6no5rctt8hhdb>;

- Освіта для життя: <https://surl.li/zxnfrs>;

- Оцінювання в НУШ: путівник для батьків: <https://surl.li/xjwnxw>;

- «Червона рута» – онлайн-платформа до підручника «Література (українська та зарубіжна). 8 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (Київ, ВЦ «Академія», 2024): <https://chervona-ruta-academia.com.ua/8-klas/>.

Рекомендуємо на засіданнях професійних спільнот учителів зарубіжної літератури:

- *опрацювати* методичні рекомендації МОНУ та КЗ «ІППОЧО» щодо викладання предмета у 2025/2026 навчальному році та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у 5-9 класах;

- *обговорити* особливості реалізації змісту Державного стандарту базової середньої освіти в модельних програмах та підручниках для учнів 8-го класу ЗЗСО;

- *узгодити* проведення майстер-класів для вчителів, котрі викладатимуть зарубіжну літературу у 8-х класах ЗЗСО.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 17.06.2025).

2. Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області. Інформаційний сайт. Нова українська школа. Мовно-літературна освітня галузь. Зарубіжна література. URL: <https://padlet.com/ivanovaliliyai/padlet-4bx6no5rctt8hhdb> (дата звернення: 17.06.2025).

3. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у Новій українській школі. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471 (дата звернення: 17.06.2025).

4. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Навчальні програми для 8-9 класів. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/>

[navchalni-programi-dlya-6-9-klasiv](#) (дата звернення: 17.06.2025).

5. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Навчальні програми для 10-11 класів. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 17.06.2025).

6. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Модельні навчальні програми з зарубіжної літератури. URL: <https://surl.li/qryyvm> (дата звернення: 17.06.2025).

7. Наказ МОН від 02.08.2024 №1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultatuv-navchannia> (дата звернення: 17.06.2025).

8. Беценко Т. Філологічний аналіз художнього тексту як необхідний різновид науково-навчальної діяльності у системі шкільної освіти // Дивослово. 2012. №7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_7_19 (дата звернення: 17.06.2025).